

BÖLÜM 6

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN KRONİK HASTALIĞI OLAN YAŞLI BİREYLER ÜZERİNDEKİ PSİKOSOSYAL ETKİLERİ

Esra GEVEN¹

Seher GÖNEN ŞENTÜRK²

GİRİŞ

İklim değışikliği, sıcaklık düzeyleri ve atmosferik hava örüntülerinde uzun vadede meydana gelen değışimleri ifade eden, küresel düzeyde etkileri bulunan kritik bir halk sağlığı sorunudur (Ojala, 2022). Bu değışimler; güneş aktivitesindeki dalgalanmalar ve büyük ölçekli volkanik patlamalar gibi doğal süreçlerden kaynaklanabileceği gibi, esas olarak insan kaynaklı faaliyetlerin özellikle sera gazı emisyonlarının sonucunda ortaya çıkmaktadır. İklim krizinin etkileri bu kadar yaygın iken iklim değışikliği ve sağlığı birbirinden ayrı alanlar olarak düşünmek mümkün değildir. Dünya Sağlık Örgütü, iklim değışikliğini “insanlığın karşı karşıya olduğu en büyük sağlık tehdidi” olarak tanımlamaktadır (DSÖ, 2021). Sıcaklık artışları, seller, kuraklık ve diğer çevresel felaketler tüm dünyada hastalık ve ölümlere neden olmaktadır. Buna göre, Birleşmiş Milletler’ in yayınladığı raporda, 2050 yılına kadar yaklaşık 250.000 kişinin iklim krizine bağlı hastalıklar sebebiyle hayatını kaybedeceği öngörülmektedir (DSÖ, 2019).

İklim değışikliği, yeryüzünün oluşumundan bu yana belirli dönemlerde görülen çevresel olgulardan biri olmakla birlikte, özellikle son yıllarda küresel çevre krizinin en ciddi boyutlarından biri haline gelerek, toplum sağlığı ve yaşam kalitesi üzerinde tehdit oluşturmaktadır. Özellikle bu değışimlerden en az sorumlu olan kırılgan topluluklar, orantısız bir şekilde zarar görmektedir (IPCC, 2023).

¹ Çankırı Karatekin Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, esra.geven@hotmail.com, ORCID iD: 0009-0002-7885-3815

² Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., schergonen@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-4785-6610

kaynakları ayırması, temel stratejiler ve politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

Sağlık çalışanları, yaşlı bireylerin iklim krizine bağlı risk faktörlerinden korunmasında ve ruh sağlığının desteklenmesinde temel ve kritik bir rol üstlenmektedir. Uygulanacak müdahaleler; birey merkezli, bütüncül ve kanıta dayalı bir anlayış çerçevesinde planlanmalıdır. Öncelikle yaşlı bireylerde çevresel stres faktörlerine duyarlılık değerlendirilmeli, ruhsal durumun sistematik taramalarla izlenmesini sağlanmalıdır. Psiko-eğitim uygulamaları, destekleyici terapötik iletişim, stres yönetimi tekniklerinin öğretilmesi, sosyal destek kaynaklarına yönlendirme ve çevresel adaptasyon stratejilerinin geliştirilmesi, uygulanabilecek girişimler arasında yer almalıdır. İklim krizine ilişkin farkındalığın artırılması ve bireyin krizle baş etme kapasitesinin geliştirilmesi de, öncelikli hedeflerden birisi olmalıdır. Sonuç olarak, iklim krizi yaşlı bireylerde yalnızca fiziksel değil, ruhsal sağlığı da etkileyen karmaşık ve çok boyutlu bir sorundur. Sağlık çalışanları, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen bütüncül müdahaleler geliştirmelidir. Bu kapsamda multidisipliner iş birliği ve toplum temelli yaklaşımlar önem kazanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Berry, H. (2009). Pearl in the oyster: Climate change as a mental health opportunity. *Aust Psychiatry*, 17(6), 453–456.
- Cebeci, F., Karaman, M., Öztürk, A. F., Uzun, K., Altın, O., Arıcı, A., & Artan, T. (2022). İklim değişikliği anksiyetesi ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 22(1), 20-42.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC) (2014). Climate change and public health: The vulnerabilities of older adults. Centers for Disease Control and Prevention. <https://www.cdc.gov/climateandhealth>
- Clayton S. (2020). Climate anxiety: Psychological responses to climate change. *J Anxiety Disord*, 74:102263. doi:10.1016/j.janxdis.2020.102263
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). Gender, climate change and health. Geneva: WHO; 2014.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2021). Erişim Linki: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2021). Climate Change and Health. Erişim Linki: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2023). Climate change and health. Published 2019. Accessed May 9, 2023. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>
- Hosseini, M.M., Zargoush, M., & Ghazalbash, S. (2024). Climate crisis risks to elderly health: Strategies for effective promotion and response. *Health Promotion International*, 39(2). <https://doi.org/10.1093/heapro/daae031>
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2007). AR4 climate change 2007: Synthesis report. Erişim Linki: <https://www.ipcc.ch/report/ar4/syr/>
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2023). Summary for policymakers. In Climate change 2023: Synthesis report. Contribution of working groups I, II and III to the sixth assessment report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (Core Writing Team, H. Lee & J. Romero, Eds.), 1–34. IPCC. Erişim Linki: <https://doi.org/10.59327/IPCC/AR69789291691647.001>

- Kiraz, E.D.E. (2019). İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 14: İklim değişikliğinin insan sağlığına etkileri. İklim Değişikliği Alanında Ortak Çalışmaların Desteklenmesi Projesi, İklimin, We Global.
- Kriebel-Gasparro, A. (2022). Climate change: Effects on the older adult. *The Journal for Nurse Practitioners*, 18(4), 372-376.
- Mehta, M.M., Johnson, A.E., Ratnakaran B, Seritan I, & Seritan AL. (2024). Climate Change and Aging: Implications for Psychiatric Care. *Curr Psychiatry Rep.*, 26(10):499-513. doi:10.1007/s11920-024-01525-0.
- Ojala, M. (2023). Hope and climate-change engagement from a psychological perspective. *Curr Opin Psychol*, 49:101514. doi:10.1016/j.copsyc.2022.101514
- Ölgen, M.K. (2024). Climate change and older adults. In: Şahin S, Akçiçek F, eds. Natural Disasters and Older Adults. 1st ed. Ankara: Türkiye Klinikleri, p.82-6.
- Pihkala, P. (2020). Anxiety and the Ecological Crisis: An Analysis of Eco-Anxiety and Climate Anxiety. *Sustainability*, 12. doi:10.3390/su12197836
- TEMA Vakfı & WWF-Türkiye. (2015). İklim değişikliğinin yerel etkileri raporu. ISBN: 978-975-7169 77-2.
- Union of Concerned Scientists (UCS). (2010). Climate change and mental health. Erişim Linki: https://www.ucsusa.org/global_warming/science_and_impacts/impacts/climate-change-and-mental-health.html